

Михалік О.І., здобувач Науково-
дослідного інституту вивчення
проблем злочинності ім. В.В. Сташиса
НАПрН України

ЩОДО АКТУАЛЬНОСТІ БОРОТЬБИ ІЗ ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВОМ В УКРАЇНІ

Як свідчать постулати економічної теорії, гроші виконують чимало важливих економічних функцій. Це означає, що вони виступають підвалиною кредитно-фінансової системи будь-якої країни світу. Стабільність національної та іноземної

валюти за сучасної міжнародної політичної кон'юнктури впливає на рівень соціально-економічного розвитку нашої держави, добробут українців, їх можливість реалізації низки конституційних прав (на житло, соціальне забезпечення, доступне медичне обслуговування, освіту та ін.). У ст. 99 Конституції України забезпечення стабільності гривні визнається невід'ємною функцією держави. Тому різні незаконні прояви щодо штучного зменшення стабільності національної валюти можна визнати суттєвою загрозою для національної, зокрема економічної безпеки України.

Доходи від акцизного податку при продажу алкоголю, цигарок та інших товарів, на які у держави є природна монополія, посідають значне місце у структурі доходів Державного бюджету України. Звідси підроблення марок акцизного податку сприяє недоотриманню державою мільярдів гривень, що мають спрямовуватись на забезпечення соціальних гарантій найменш захищених верств населення.

У ст. 199 КК України передбачена кримінальна відповідальність за виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів. Цей злочин у Розділі VII Особливої частини КК України закріплений першим. Це вказує на його підвищену суспільну небезпечність порівняно з іншими господарськими злочинами.

Відповідно до офіційної статистичної інформації Генеральної прокуратури України, у 2013 р. за ст. 199 КК України було обліковано 1 188 кримінальних правопорушень, у 2014 р. - 670. Незважаючи на певне зменшення останнім часом кількості облікованих за даною статтею злочинів, їх питома вага у структурі господарських злочинів залишається значною - 19,7 % (2013 р.) [1; 2]. Тобто майже кожний п'ятий господарський злочин пов'язаний із виготовленням та збутом підроблених

грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів.

Протягом 2010-2014 рр. в Україні у середньому за ст. 199 КК України засуджується 163 особи. Станом на 2014 р. кожний четвертий засуджений вчинив подібне кримінальне правопорушення у групі, а кожний п'ятий - має незняту чи непогашену судимість [3]. Це вказує на яскраво виражений груповий характер злочинів, передбачених ст. 199 КК України, а також підкреслює підвищену антисуспільну спрямованість особистості злочинців.

За 10 місяців 2014 р. правоохоронним органами України було вилучено лише 515 підроблених банкнот української гривні переважно номіналом 50 і 100 грн. [4]. Це доводить, з одного боку, недостатню ефективність органів внутрішніх справ із запобігання фальшивомонетництву, а, з іншого, - законспірованість діяльності фальшивомонетників. Звичайно, що зазначені обставини відбиваються на високому рівні латентності злочинів щодо виготовлення та збуту підробленої валюти та інших предметів, вказаних у ст. 199 КК України.

Останнім часом побільшало випадків виготовлення в Україні або завезення на її територію з метою збуту підробленої іноземної валюти (переважно доларів США та євро), яка обчислюється сотнями тисяч. Крім цього, фіксуються факти завезення в Україну підроблених грошей з території Луганської та Донецької областей, яка контролюється незаконними військовими формуваннями. Означене може свідчити про намагання підризу економічної стабільності України з боку сепаратистів не тільки зупинкою потужних промислових підприємств Донбасу, але й шляхом збільшення грошової маси національної валюти.

Підроблені гроші часто обмінюються у банківських установах та завдяки їм відкриваються депозитні рахунки. Це може означати про вдосконалення злочинцями механізму вчинення подібних злочинів, а також їх тісний зв'язок із легалізацією коштів, одержаних злочинним шляхом.

Для реалізації кримінальної корисливої мотивації, пов'язаної із отриманням якнайбільшого злочинного прибутку, злочинці постійно удосконалюють власні знання та спеціальні навички у галузі хімії, поліграфії, фізики. Фальшивомонетники з метою зменшення ризиків виявлення підробленої валюти освоюють спеціальні технічні прилади та обладнання, що використовуються для виготовлення підроблених грошей. Постійний розвиток інформаційних, комп'ютерних технологій, спеціального програмного забезпечення використовується злочинцями не лише для підвищення «якості» результатів їх злочинної діяльності. Це сприяє обміну злочинним досвідом з іншими фальшивомонетниками як в Україні, так й у державах близького та дальнього зарубіжжя, а також новими знаннями і технологіями виготовлення підроблених грошей, державних цінних паперів та ін. Злочинці, які займаються виготовленням підробленої валюти, розширюють лави осіб, які її поширюють через банківські установи й торгівельні мережі. Тому складний ланцюг злочинних взаємовідносин між фальшивомонетниками заважає органам кримінальної юстиції розкривати такі злочини та встановлювати усіх співучасників, що винні у їх вчиненні.

Запобігання обігу підроблених грошей в Україні заважають економічні та психологічні перепони. Вони полягають у намаганні потерпілих, в яких випадково опинились підроблені гроші, продовжити ланцюг їх незаконного обігу шляхом подальшого збуту під час придбання товарів чи послуг. Таким чином, потерпілі, уникаючи матеріальних збитків, не передаючи за власної ініціативи підроблені гроші до банків й не повідомляючи про це правоохоронні органи, поповнюють лави злочинців, а також потерпілих від своїх незаконних дій.

Вказані обставини доводять поширеність в нашому суспільстві явища фальшивомонетництва та вказують на необхідність вироблення шляхів удосконалення діяльності органів кримінального переслідування із запобігання злочинам, пов'язаним із підробленням грошей, цінних паперів, білетів

державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів.

Список використаних джерел

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2013 року / Генеральна прокуратура України, 2014 р.
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2014 року / Генеральна прокуратура України, 2015 р.
3. Звіт про склад засуджених за 2014 рік (форма № 7) / Державна судова адміністрація України, 2015 р.
4. Василь Пісний: У разі виявлення підроблених грошей негайно телефонуйте «102» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://dsbez.mvs.gov.ua/article/?id=551>. - Заголовок з екрану.